

שאלה כו.

וראי דקא פסק ז"ל נעץ ארבעה קונדסין בארבע זויות הגג וסיכך על גבן הואיל וסיכך על שפת הגג כשרה ורואין וכו' מנא ליה הא הא לא איפשיט במחלוקת ר' יעקב ורבנן באמצע הגג אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה ולא מיבעיא לרב הונא דאמר מחלוקת על שפת הגג אבל באמצע הגג דברי הכל פסולה ואיתותב באמצע הגג ובשפת הגג לא איתותב אלא אפילו לרב נחמן דאמר באמצע הגג מחלוקת לא איפשיט דעל שפת הגג דברי הכל כשרה ואם כן קא קשיא לי אמאי קא סמיך ופסק.

תשובה.

לא ידעתי מאי קושיא דפירוש אמרינן בגמרא ורב נחמן אמר באמצע הגג מחלוקת אבל בשפת הגג דברי הכל כשרה והילכתא כרב נחמן דרב הונא דאמר מחלוקת על שפת הגג אבל באמצע הגג דברי הכל פסולה כבר איתותב וסלקא ליה בתיוכתא דאריך באמצע הגג דמי והאי דאמרת לא איפשיט דמחלוקת רבי עקיבא ורבנן באמצע הגג אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה כבר איפשיט בדברי ר' נחמן וזה שאמרת אפילו לרב נחמן דאמר באמצע הגג מחלוקת לא איפשיט דעל שפת הגג דברי הכל כשרה לא ידעתי האיך יתכן דבר זה עפ' נוסח דברי ר' נחמן שכתבנו לן בגמרא ושמוא בספריכס חסרון בדברי רב נחמן והאי דאבעיא לן בגמרא שמוא בין זו ובזו מחלוקת לא איכפת לן בה מדאמר רב נחמן דמחלוקת באמצע הגג בלבד ולא איתותב כדאיתותב רב הונא שמע מינה שתירוק הברייתא כדבריו דמחלוקת באמצע הגג אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה.

שאלה כז.

ועוד אמר ז"ל העושה סוכתו מחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית ולא חלק בין אילן שחמתו מרובה מזלתו בין אילן מזלתו מרובה מחמתו וקשיא לי בה דהא רבא קא מפריש מחניתין באילן מזלתו מרובה מחמתו מדמדמי לה לבית ולא קא חני פסול מה בית זלתו מרובה מחמתו פסול אף אילן וכו' ומוקמינן אילן שחמתו מרובה מזלתו כשר בשחבתן כי היכי דלא לנטרף סכך פסול בהדי סכך כשר ונפקא לן מינא מדהדר תני הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת וכו' אם היה הסכך הרבה מהן כשרה ובשחבתן וקא משמי' לן דאפילו לכתחלה עבדין וכשרה...

שאלה כח.

ועוד אמר ז"ל הדלה עליה עלי האילנות ובדיהן וסיכך על גבן ואחר כך קצנן אם יהיה הסיכך הרבה מהן כשרה וקשיא לי אמאי לא הכשיר אלא בקנינה והא לא תנינן הכי אלא אם היה הסיכך הרבה או שקצנן כשרה חלמא דאם היה הסיכך הרבה אינו צריך קנינה ובחבטה סגי לן דקא מקשינן עלה והא קא מנטרף סכך כשר בהדי סכך פסול ומוקמינא לה בשחבתן..

שאלה כט.

ועוד אמר הרב ז"ל (הלכות סוכה ולולב פרק ה' הלכה י"ג) עירב דבר שמסכנין בו עם דבר שאין מסכנין בו וסיכך בקנינה אע"פ שהכשר יתר על הפסול פסולה ותמיהא לי מילתא טובא

טובא דהא חיפכא ילפינן דתנן החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה ורמינן עלה הא דתניא הרי זו סוכה ואמר רב הונא לא קשיא כאן שיש חלל טפה צמשך שבעה וכאן צשאין וכולי והאי גדיש סכך כשר מעורב עם הפרי שהוא סכך פסול וכן נמי הא דאמר רב משאיל בר גדה אמר רב הונא הקוצר לסיכוך אין לו ידות ותניא סיכי תאנים פרכילין ובהן ענבים מכבדות ובהן תמרים כולן אם פסולת מרובה על האוכלין כשרין והא הכא דמעורב הפירי עם הפסולת כיון דכשר מרובה על הפסול כשר משום צטול צרובא ועיקר הא מלתא נפלא צעיני פלא גדול וכולי סוכה אינה סוכה ורמינן עלה הא דתניא הרי זו סוכה וכו' משום צטיל צרובה ועיקר הא מילתא הופלחה צעיני פלא גדול עד שהפשתי ודקדקתי ונתגלה לי מי הביאו ז"ל לומר דבר זה כיון שמאז מה שהקשינו על דברי רבא שאמר לא שנו אלא צאילין שגלתו מרובה מחמתו אבל חמתו מרובה מגלתו כשר אקשינן ליה והא קא מטטרף סכך פסול צהדי סכך כשר וכן נמי הא דתנן הדלה עליה חת הגפן וכו' אם היה הסיכוך הרבה מהן כשרה וקא מקשינן והא קא מטטרף סכך פסול וכו' לא מיתרצא לן אלא צשחצטן והוא ז"ל סבר שחצטה זו כעין קצינה ותליטה מן הקרקע וקאמר לן דאם סכך כשר מרובה על הפסול אם קנץ אינו צריך לנענע והוא מה שאמר ז"ל הדלה עליה עלי האילנות וצדיהן וסיכך על גפן ואחר כך קנצן אם היה הסיכוך הרבה מהן כשרה אלמא חצטה דקאמרי הינו קצינה ולפיכך הוקשה עליו הא דתנן תקרה שאין עליה מעוצבה ר' יהודה אומר משום בית הלל או מפנקס או נוטל אחת מצנתים וכו' וכן נמי הא דתנן המקרה סוכתו צשפודין או צארוכות המטה אם שיש ריות צניהן כמותן כשרה ולא קא מקשי עליה והא קא מטטרף סכך פסול צהדי סכך כשר ואומר אני שחירץ ז"ל דשאני לן בן עירוב הסכך הפסול עם הסכך הכשר כגון האילנות עם הסוכה ובין שיהיה זה לעצמו וזה לעצמו בלא עירוב כגון התקרה שניטל אחת מצנתים והשפודין או ארוכות המטה שמניח הפסול צניהן ויהיה זה לעצמו ולפיכך אמר ז"ל לאחר כך סכך צזה לעצמו וצזה לעצמו זה צד זה אם יש בסכך פסול שלשה טפחים וכו' עד פחות מיכן כשרה וקשיא צעיני לתרוצי הכי מכמה אנפי חדא משום קושין דאדכרית לעיל החוטט בגדיש והקוצר לסכוך דרב הונא ותניא דסיכי תאנים וכו' דכולהו סכך פסול מעורב עם סכך כשר ניגהו ועוד לאו קל וחומר הוא ומה צמקוס שמופזר ומעורבב עם הכשר לא קאמרינן צטל צרובה מקום שהוא מיוחד ונראה שהוא פסול לא כל שכן דלא צטיל ועוד אי חצטה קצינה היא אחאי קתני אם היה הסכוך הרבה מהן אם כן ניתנינהו חד צזה אם קנצן כשרה צין היה הסיכוך הרבה וצין מועט ואלא מתניתין גופה תיקשה קתני רישא אם היה הסיכוך הרבה מהן וקא מוקמינן לה בצניעה והדר תני או שקנצן מכלל דרישא מחוברין ניגהו ומכלל דאם היה הסיכוך הרבה מהן ולא צעי קצינה ואי אמרת דקצינה לא מהניא אלא צנענעו חדא דאם כן נפקא לה מתניתין כולה מפשטה ועוד הניחא לשמואל דקאמר צריך לנענע אלא לרב דאכשורי מכשר בלא נענע מאי איבא למימר ועוד אי חצטה לשון קצינה אחאי קא משני תלמודא צלישנא לימא הכא והכא בלשון קצינה או הכא והכא חצטה ועוד הא דקתני המקרה סוכתו צשפודין או צארוכות המטה וכו' וקא מוקמינן לה אם היה נמונין שתי נותנין ערב ואם נמונין ערב נותנן שתי וקתני כשרה והא אינו זה צפני עצמו וזה צפני עצמו אלא ודאי השפודין עם הסכך מעורבין הלכך קשיא לפי תירוצן זה אבל הני הלכתא דקא מסיק הוא מינה לעיין מר צה טובא דילמא מסייעין ליה מן שמיא ומתריץ אליביה וכן יהי רצון . . .

ת ש ו ב ה

אלו שלש שאלות צענין אחד הן תלויין והוא פירוש ז"ל חצטה קצינה ומאן חכים לפרושי כי האי פירושא אלא גברא רבא דנחית לעומקא דגמרא כותיה ז"ל דהא אקשינן על מתניתין דהדלה עליה חת הגפן וכו' צגמרא דהעושה סוכהו תחת אילין היכי דמי אי נימא צבלא חצטן אחאי כשרה ופרקינן אלא לאו שחצטן וכולי ואתמסינן נמי על הצריתא צגמרא דהדלה עליה חת הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס וסיכך על גפן פסולה היכי דמי אי נימא צבלא קנצן מאי דריח

אריא משום תעשה ולא מן העשוי תיפוק ליה במחוברין נינהו אלא לאו שקצץ וכו' וענין שתי הקושיות אחד הוא וכן הפירוק אחד הוא אלא מיהו חבטן לשון הגמרא וקצץ לשון המשנה ובכמה מקומות יביא התלמוד בשקלא וטריא דיליה פעמים לשון משנה ופעמים לשון תלמוד וזו הראיה עמוקה היא והקושיא שלך יש להתקשות בה ואבא מארי ז"ל בתחלת ימיו לא היה מפרש חבטן קצץ והפירושו שלו על גמרא מסכת סוכה פירש בו חבטן פירושא אחרין כדעת מקצת המפרשין ואני תיקנתי אותו על התיבור בנאותו ז"ל ופרשתי חבטן קצץ והנאותי זו הראיה והע"פ שיוכל המקשה לומר האי בריתא דאקשי גמרא עליה תפוק לי דמחוברין נינהו בשרוב הסיכוך מחובר וליכא מאן דפליג בני האי דבעי קנינה איכא למפרך לא פליג בצריתא כדפליג במתניתין ואם היה הסיכוך הרבה מהן אלא סתם הניח בלא חלוקה דפסולה ושמעתי שהרב רבנו שלמה הגרפתי ז"ל כך פירש חבטן קצץ אבל לא ראיתי דבריו בזה הענין ותמה אני על מי שלא פירש חבטן הינו קצץ היכי מיפרקא ליה קושיא דאקשינן על מתניתין דהדלה עליה הא קא מצטרף סבך פסול לסבך כשר כל זמן שהן מחוברין סבך פסול נינהו ואם החביטה של אותן המפרשין מפקא למחובר מלהיות סבך פסול אפילו בדבוא גמי מסתייע חביטה אלא לעולם ליכא פירושא דמתבאר אלא שחבטן הינו קצץ מיהו זה לשון הגמרא וזה לשון המשנה כששמענו מפי הרב ז"ל בפירוש ודקא קשיא לך מסוכי תאנים ופרכילי ענבים ועטרות של שבליים ומכבדות של תמרה דכולהו סבך פסול דהוא האוכל מעורב עם סבך כשר דהוא הפסולת ודאי קשיא יפה היא ואנחנו תמיד מתקשין בה אבל אינה קושיא על אבא מארי ז"ל אלא על התלמוד עמנו אפילו לדעת מי שנופש חבטן ריסק עיקרן או פיזרן לכאן ולכאן או פירוש אחר הקושיא עדיין במקומה עומדת דאובלין לית להו תקנה להכשירן לסיכוך ואם יש הנפש לומר סבך פסול בטול ברובו כמאן ליה אם כן אמאי הגריצוהו בדלה עליה לחביטה אפילו לא חבטן גמי ולא סלקא דעתך לומר אינו גריד חביטה אלא בדבוי רובה דסבך מחובר דהאי תירושה דתריצין אלא לאו שחבטן וכו' תירושה לסיפא דמתניתין דתנן אם היה הסיכוך הרבה מהן וכו' הנה נתבאר דמחובר לית בזה תקנה והסוכה פסולה ואפילו הוי מיעוט ודאי פרכילי ענבים ובהם ענבים ומאי דדמי להו שניין מזורת ההלכה ויראה שלא הקלו בהם אלא מפני שאותו האוכל נראה כלאי סוכה ודעתו בסיכוך על הפסולת בלעד ואינו דומה לסבך מחובר וכיוצא בו ודעתו בו לסבך כך יראה ואפשר שיהיה עם פריקא אחרת שלא נתגלה לנו ודקא קשיא לך ממתניתין דגופה תקשי ודאי תקשי לרב ולא לשמואל וכבר סלקא לה קושיא דאקשינן על רב בקושיא ומשום דסלקא ליה לרב בצריתא בקושיא לא אצטריכינן לאותובי עליה מתירץ המשנה שאינו מזוהר בלשונה ודקא מקשית מדתני המקרה סוכתו בשפודין וכו' וקא מוקמינן לה אם היו נתונין שתי נותנין ערב וכו' ליתא קושיא כלל דאע"ג דסבך פסול שתי וכשר ערב או בהפך אינו ערבוב שסבך כשר יש לו מקום מסויים ניכר לעין וכן הפסול וזין שהיה מקום הסבך הפסול קטן או גדול רחב או צר אינו ערבוב שאין הערבוב אלא שהיו שניהם הכשר והפסול מעורבין זה בזה ואין צניחן דדילה הנכרת ומן שמיא מסייען לנא לתרוצי אליביה וחליבא דהילכתא...

שאלה ל.

ועוד קשיא לי מה שהתיר לאכול פירות חוץ לסוכה אפילו דרך קבע והא סוגיא דגמרא הוא דקא מוחזינן ממתניתין דתני ומעשה שהביא לן לרב יוהנן בן זכאי לטעום סתם התבשיל ולרבן גמליאל שתי כותבות אחת ודלי שלמים וכו' ואי סלקא דעתך כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה השחא שתי כותבות בלא גרעינין לא היו כביצה כותבת אחת בגרעיניה יתירה מכביצה מכלל דסברין לן דפירות בעי סוכה ור' ירמיה קבלה ומירץ דשתי כותבות בלא גרעינין לא היו כביצה וכו' והע"ג דשני רבא לא מפני שהלכה כך אלא משום דהוי להו פירי ופירי לא בעי סוכה הא איתותב רבא מהא דאמר כשהיו למדין תורה אצל ר' אלעזר בן שמעון והביאו לנו תנאים

תאנים וענבים ואכלנום עראי חוץ לסוכה אכילת עראי אין אכילת קבע לא ואע"ג דדחי ושני ואכלנום כאכילת עראי לא סמכינן אשנוייה דהא הדרינן למימר נימא כתנאי לפיכך אם השלים במיני תרגימא יצא ואי סלקא דעתך פירי צעי סוכה לישלים צפירי מדדיקין דתניא דמתניהין דמיני תרגימא קא סבר דפירי לא צעי סוכה מכלל דסבירא לן דר' סבר צעי סוכה ולא סמכינן אשנויא דרבא והלכך הויא לה כתנאי ואפילו הכי קא מוקמינן דמתני דמיני תרגימא גדליכא פירי ואי צעית אימא מאי מיני תרגימא דקתני פירי הלכך לדברי הכל פירי צעי סוכה ואידחי ליה תרואא דרבא וצטיל....

תשובה

לא בזה לך זו הקושיא כולה אלא מהני תנאי דכתבי בספרי גמרא שזיך שך נראה מדברך שכתוב בספריים נימא כתנאי ואין לשון התלמוד כך אלא נימא מסייעא ליה ונמקנת הספרים תניא דמסייעא ליה לפיכך אם השלים וכולי וליכא צה קושיא כלל דכבר אוקי רבא מתניתין דסוכה משום דהוי פירי ופירי לא צעי סוכה ואותבי עליה דרבא מנרייתא ופריק מרי פירוקי וקם פירוקיה ומשום דאקשינן עליה יבריייתא ותרין אטעמיה ולא קמא עליה קושיא נקשנו לסייעיה ואמרינן בגמרא נימא מסייעא ליה לפיכך אם השלים במיני תרגימא יצא ודחינן להאי סיועא מאי מיני תרגימא וכולי כלומר מהא סיועא הלכך ליכא מינה סיועא ולא תיובתא ולא מפני שלא נמצא בהאי תניא סיועא לרבא ודחי דבריו שכבר תירן אותם וקם תירוניה דהאי ברייתא ליכא צה משמע לטעמיה דרבא לא תיובתא ולא סיועא ולפיכך סמכינן אפרוקיה דרבא דלא אידחי ולעולם הלכתא פירי לא צעי סוכה וליכא דבדריי ז"ל קושיא ...

שאלה לא

ועוד קושיא לי האי דקא סבר ז"ל לרבנות צערנה שגלובל אמר אם הוסיף על שתי ערבות הרי זה פסול ומאי שנא מן הדם שאם הוסיף כשר הא כשם ששניין שלשה הדסין ואפיקנה מענף עץ עבות שלשה הכי נמי שנינו צערנה שתיים ואפיקנה מערבי נחל ואי הכי שלשה הדסין לאו דוקא ולא קתני שלשה אלא דלא נפיק בצעיר מינה הכי נמי ערבה שתי ערבות ולא פחות הא יותר שפיר דמי ואי אמרת מקשינן ערבה ללובל ולאחרוג כשם שהלובל והאחרוג אחד ולא יותר הכי נמי ערבה שתיים ולא יותר חדא דמאי חזית דמקשית לאחרוג וללובל אקיש להדס ועוד אחרוג ולובל גופייהו מנא לך חד חד ולא יותר אי מדקתני כשם שלובל אחד ואחרוג אחד הא ליכא למשמע מינה דהכי קאמר כשם שלובל אחד ואחרוג אחד יספיק ונפיק ביה הכי נמי הדם וערבה ולעולם אימא לך אם הוסיף כשר ואי מהא דקא מקשי ואימא פלפלין דתניא היה ר' מאיר אומר וכולי ומהדרינן משום דלא אפשר היכי נעביד ניתי חדא לא מנכרא לקיחתה תרתיה תלת פירי חדא אמר רחמנא ולא שנים ושלשה פירות אמינא לך הא ליכא למשמע מינה דהכי קאמר או לא מתעבדי מנזה אלא בתרתיה תלת פלפלי הא פירי חדא אמר רחמנא מספיק למנזה ולא הצריכנו הכתוב לשנים ושלשה דהא כתיב פרי עץ אחד וכיון שבפרי אחד נפקינן ליכא למימר דפלפלין חדא משום דלא מינכרא לקיחה מפלפלין אלא בתרתיה תלת והכתוב לא הצריך לכך ואם כן מאי שנא הדם דקא מכשר לרבויי ומאי שנא שאר המינין דקאמר ז"ל (הלכות לולב פרק שביעי הלכה ז') אין מוסיפין על מינכם ואין גורעין מהן והא הוסיף או גרע פסל והא אפילו לר' יהודה דקסבר לולב שצריך אגד הטר לאגדו צסיב וצביקרא דדיק לא כיון שהוא מינו לא פסיל ביה צין סבירא לן דצריך אגד צין לא סבירא ולפיכך נהגו העולם לרבנות צהדס וצערבה כדי לנאות את ההושענא ועוד נהגו להקיפו צהצין מלובל אחר משום נוי ולא איכפת

איכפת להו וסראשונים אומריין שמרבה צהדם עד ס"ח בדין כמינן לולב ומרזין בערבה עד ע'
כנגד שצעים אומות וסדין נותן ...

ת ש ו ב ה.

חקנו הספרים שלכם שכבר חזר בו ז"ל ותיקן הספר שלו בידו כך ואם הוסיף או גרע לא
פסל ושמעתי מפיו ז"ל ראייה חזקה להאי סגרא. בתרא מגמרא דסנהדרין צפרק ואילו סן
נחנקים התם הא איכא לולב דעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף וכו'
ואין מפרשין לחכם ...

ש א ל ה ל ב.

דעור קשיא לי הא דקא סמך ז"ל אהא דתניא מעשה באנשי כרכים שהיו מורישין את לולביהן
לבניהם אמרו לו אין שעת הדחק ראייה מכלל דאפילו רבנן מודו בשעת הדחק אם כן
אפילו כולהו נמי יבשין כשרין ואי אמרת הא דחינן לה דאמרינן מאי לאו אכולהו ודחינן לא
אלולב אי משום הא לא תדחיה דהא קא מיתנין תניא בפירוש שר' יהודה מתיר אפילו באחרונ
יבש ובעלה לא הך דחיתא דשנינן לעיל לא אלולב ואיתומב רבה ושמעתינן מינה שר' יהודה
בכולהו לא צעי הדר ומאי דקאמרי ליה רבנן אין שעת הדחק ראייה בכולהו קאמרי הלכך לא
שנא לולב ולא שנא שאר מינין ועוד ממאי דהאי דקאמרי רבנן אין שעת הדחק ראייה דבשעת
הדחק יבש כשר דילמא אין שעת הדחק ראייה והאי דקא נטלו יבש שלא תשתכח תורת לולב
מישראל כדקאמרינן גבי אחרונ מהו דתימא אם לא מנא אחרונ יביא פרי או רמון דלא תשתכח
תורת אחרונ ודוקא מין אחד הוא דלא יביא הא יבש יביא שלא תשתכח תורת לולב ולעולם
אינו כשר דאי אמרת בשעת הדחק כשר הוא לרבנן לא הוה להו למיתנא פסול דמשמע בין
לכתחלה ובין דיעבד אלא לאו יטול ואם נטל כשר כדקתני גבי לולב של עבודה זרה ומדקתני
פסול שמע מינה דאין אדם יוצא בו ידי חובתו ובשעת הדחק זכרון בעלמא הוא.

ת ש ו ב ה.

גבלם אני מפרש לך אלו הפירושים הקרוצים אבל הגרמתי צאלו הקושיות לצאר דצרים
המבוארים ודאי ר' יהודה סבר בכולהו יבשים כשרים ולא סמך ז"ל על אוקומתא דאוקמינן
לא אלולב דמשמע לא הכשיר ר' יהודה אלא בלולב יבש דהוא ז"ל כרבנן סבירא ליה לא כר'
יהודה דיחיד הוא ורבים הלכה כרבים ודרך ההלכה כך הוא ר' יהודה סבר בכולהו
יבשים כשרים כפשטא דברייתא ר' יהודה אמר יבשים כשרים דהך אוקומתא דאוקמינא דברי
ר' יהודה בלולב בללד דחוייה היא מדתניא אחר כך אחרונ יבש פסול ור' יהודה מכשיר
כראמת מיהו אע"ג דפליגי רבנן על ר' יהודה הא מימי ר' יהודה מאנשי כרכים שהיו מורישין
את לולביהם וסודו לו מיהו בשעת הסכנה ולפיכך ליכא מהאי מעשה ראייה שלא בשעת הסכנה
וכן ליכא מיניה ראייה לשאר המינין דלולביהן בללד קאמר והואיל ומעשה שהודו בו רבנן לר'
יהודה ליתא אלא בללד ואנן לא סמיכין אלא על רבנן ליכא יבש כשר אלא לולב בללד ובשעת
הדחק או הסכנה בללד כדאמרי ושהקשית דילמא בשעת הדחק זכרון בעלמא ליתא קושיא כלל
דאם כן לא הוה ימדרי לר' יהודה אין שעת הסכנה ראייה דמשמע בזהוה העת יוצא בו אלא
כדי הוה להו לאהדורי לר' יהודה והוא זכרון בעלמא הוא ועוד לזכרון לא איכפי לאנשי
כרכים

כרכים להודיש לבניהם אלה לקיים המנוה ודקא קשיא לך אחאי לא תנין לא יטול ואם נטל
 כשר היכי תני הכי ושלח בשעת הסכנה או הדחק אפילו דיעבד אינו כשר דלא הכשירו אלא
 בשעת הסכנה בלבד ועוד ליכא מתניתין דאוספו עלה ותירונו לה בגמרא אלא האי מתניתין בלבד
 כפשטה דמתניתין פסיקא מילתא דלולב יבש פסול לגמרי ובפירוש הצריחא והגמרא אינה פסיקא
 דשעת הסכנה כשר... .

שאלה לב.

קא פסיק הרב ז"ל דמשעבד צמרחון שואלין את הגשמים בארץ ישראל כר' אלעזר דאמר הלכה
 כרבן שמעון בן גמליאל וקשיא לי דאין קא מוקמינן הא דר' אלעזר בזמן שביית המקדש
 קיים כיון דאקשינן דר' יהודה אדר' אלעזר דאמר הלכה כרבן בן גמליאל מתרני תירוצא בטלו
 להו דברי ר' אלעזר לגמרי אין הלכה כתלמיד במקום הרב ותירוצא תנינא חי צעית אימא כאן
 לשאלו כאן להזכיר ולא קא דהא אמר ר' יוחנן במקום ששאל מזכיר בין להסתחלה בין להפסקה
 ותירוצא אחרינא הא לן דאית פירי בדברא משעבד צמרחון והא להו בזמן שאין בית המקדש
 קיים הסחיל לשאלו הסחיל להזכיר ומסקינן דהא והא לרידהו ולא קשיא כאן בזמן שביית המקדש
 קיים וכאן בזמן שאין בית המקדש קיים בדקתני רבן גמליאל טעמיה חמשה עשר יום אחר
 החג כדי שיגיע החחרון שבישראל לנהר פרט ודברי ר' יוחנן דאמר הלכה כר' יהודה בזמן שאין
 בית המקדש קיים במקום שמזכיר שאלו דליכא עולי רגלים וליכא פירא דבדברא הלכך קשיא... .

תשובה.

לא דחינן לתלמוד ערוך משקלא וטריא דגמרא דהא בתר הך שקלא וטריא אמרינן על פסקת
 בשלשה צמרחון שואלין את הגשמים וכו' אמר ר' אלעזר הלכה כרבן גמליאל ועוד הך
 שקלא וטריא כוליה ודך אוקימתא דאמרינן כאן בזמן שביית המקדש קיים וכו' לתרוני דברי ר'
 יוחנן דתלה הזכירה בשאלה כדאמרינן הסחיל לשאלו הסחיל להזכיר פסק מלהזכיר פסק מלשאלו
 והאי סברא לא מתוקם דר' יוחנן אמורא הוא והא צרייתא פליגי עליה דתניא חנניה אומר
 בגולה עד ששים בתקופה ואפסיקא הלכתא בגמרא כחנניה הלכך חידתי ליה סברא דר' יוחנן
 דסבר דכל אימת דמזכיר שואל ובטלה לה הך אוקימתא ושנייא בעלמא היא ולא סמכינן עלה
 ופירוקא קמא דייק טפי דר' יוחנן ור' אלעזר תרי גברי וגברא אגברא לא רמינן וכו' אלעזר
 ור' יוחנן תרי גברא וגברא אגברא לא רמינן וליכא צה קשיא בתר האי פירוקא... .

שאלה לד.

קא פסק הרב ז"ל דמאן דאכל מנה בלא כוונה יצא כגון שאנסוהו גוים מכלל דקא סמך אהא
 דשלחו ליה לאבוה דשמואל כפאו ואכל מנה יצא ופריש רב אשי שכפאוהו פרייסי אלמא
 דסבירא ליה דמנות לא בעי כוונה וקשיא מאי דקא פסיק לענין תקיעה שלא יצא עד שיתכוין
 שומע ומשמיע ואי כשלחו ליה סבירא ליה אפילו התוקע לשיר יצא ואקשינן עלה פשיטא דהאי
 האי ופריק מהו דתימא התם תאכל מנות אמר רחמנא וקא חביל כל דהוא אכל הכא מתעסק
 בעלמא הוא קא משמע לן דמנות לא בעי כוונה מכלל דהא צהא חליא וסברא דליה כר' זירא
 היא דאמר ליה גשמיעה איכוון ותקע לי ואתיא כי הא דאתיא שומע שומע לענאו משמיע
 משמיע

סמכין עליה דאילו לא הוה דייק אליבא דהלכתא לא אסיק ביה הגמרא סתם צפרק הקורא
 דלא אסיק ביה אלא למימרא דתירוץ דוקא הוא שך שילינן על מתניתין דהיה קורא נדוכתא
 מאי כיון את לבו חי לימא ללאת שמע מינה דמנות צריכות כוונה ודמין לא מאי אס כיון
 כיון לקרות ואתמתינן לקרות הא קא קרי ופרקינן בקורא להגיה וקס ליה האי תירוץ ומסקנא
 דגמרא הוא ועליה סמכין ולענין אכל מנה בלא כוונה ליכא בה ספיקא דמשלחו ליה לאבזה
 דשמואל ואוקמה רב אשי בשכפאוו אותו פרסיים ואוקמתא דסמכא היא דלא אידחיא ליה ועוד
 דרב אשי צתרא הוא והלכתא כצתראי וסוגיא דגמרא בכל מקום מנות אינן צריכות כוונה וברייתא
 שנויה בפסחים צפרק ערבי פסחים אכלן בלא מתכוין יצא ואע"ג דאוקמה ר' שמעון בן לקיש
 כהנאי כי היכי דלא תיקשי ליה לא איכפת לן בדבריו דיחיד הוא וסוגיא דגמרא דמנות אינן
 צריכות כוונה ולענין תקיעה פשיטה מילתא דהלכתא כר' זירא הדא אקשינן עליה ופרקינן
 אליבא ולא אקשינן עליה אלא אמאי הוצרך כוונה משמע אכל בכוונה שומע ליכא בה ספיקא
 דמתניתין דוקא אס כיון לבו ואס לאו ואס לאו ואס לאו ואס לאו ואס לאו ואס לאו ואס לאו ואס לאו
 הוא שינויא בעלמא דמסיפא דמתניתין שמעינן דכוונה ללאת בעינן דהכי הנין ואע"פ שזה שמע
 וזה שמע זה כיון את לבו וזה לא כיון הלכך בשופר ומגילה צריכין כוונה ללאת כדוקיא
 דמתניתין ובקריאת שמע ואכילת מנה וטבילה צמי מקוה וכיוצא בהן לא בעינן כוונה ללאת דמנות
 אינן צריכות כוונה דסוגיא דגמרא בכל דוכתא ודוכתא ואי קשיא לך מאי שנא שופר ומגילה משאר
 מנות זו ודאי קושיא עמוקה היא והיא על הגמרא לא על אבא מארי זכרו לחיי העולם הבא
 וכמה זמן נתקיימת לי קושיא זו אחר פטירת אבא מארי ז"ל עד דאשכחא בה טעמא והוא
 שהמנות דאמרינן בהו מנות אינן צריכות כוונה מנות שקיומן בעשיית מעשה שגוף חותה העשייה
 היא המנוה כגון אכילה וטבילה וקריאה וכיוצא בהן אכל שופר הואיל וגוף המנוה שמיעת קול
 בעלמא היא כי לא מיכוין מאי קא עניד מן המנוה אינו באכול מנה ועובל דאע"פ שלא כיון
 לבו צמת העשיה שבר קיים המנוה צמת העשייה שגוף המנוה היא שאכל או יטבול וכן נמי
 שומע מגילה כשומע שופר דלא הוצרכו קורא מגלה לבין לבו ללאת אלא שומע קריאת מגלה
 בלבד הוא שהצרכו אותו כוונה אכל הקורא עצמו אין דינו חמור מדין קורא קריאת שמע דאס
 כיון לבו לקרות אע"פ שלא כיון ללאת יצא ואע"פ שלא נתפרש הכי בגמרא מהקושיא גמרינן
 ליה ועוד שלא ראינו אותם הצריכו כוונה ללאת אלא בשומע בלבד וכמה טעם צרור הוא זה
 ודקדוק יפה למצינים וכבר גלינו אותו לכל התלמידים צבית המדרש כמה שנים ולענין מה
 שהארכת בענין כוונת קריאת שמע דהיא בכוונת התפלה לקבול מלכות שמים לא ידעתי באי זה
 מקום שהוא כוונת יציאה בעלמא ולא ידעתי מאי זה מקום נראה לך שאינו סובר כך והלא
 צפירוש אמר בסוף הלכה ראשונה מפרק שני בהלכות קריאת שמע והשאר אס לא כיון יצא
 אפילו היה קורא בתורה כדרכו וכו' למימרא דבפסוק ראשון לא סגיא ליה בכוונת קריאה בעלמא
 וכבר פירוש הכוונה בהלכות תפלה ואמר כיצד היא הכוונה שיפנה לבו מכל המחשבות ויראה
 עצמו כאלו הוא עומד לפני השכינה ולא יעלה על הדעת שלא פירש שם אלא כוונת תפלה בלבד
 שאילו היה הדבר כך היה אומר כיצד היא כוונת התפלה והואיל ולא אמר כך אלא היא הכוונה
 סתם משמע בין כוונת תפלה בין כוונת קריאת שמע ועוד ענין אחד הוא לקריאת שמע ולתפלה
 שהכל דבור לפני הקב"ה וצריכין כוונה אחת וצפירוש אמר צפרק שני מהלכות קריאת שמע וצריך
 להצריך בדת של אחד כדי שימליכסו על השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות ואין בדבריו בכוונה
 ספק כלל ושהקשית מדפסק כר' מאיר וחזר ופסק כר' יוחנן דאמר בטלין צפרק ראשון תמיה
 וזו הקושיא להדא קושיא שכבר פירש ענינה הרב רבנו יצחק בעל ההלכות ז"ל במסכת צרכות
 וראוי לחכם להקשות אותה עיין במסכה צרכות צפרק היה קורא תחלה פירוק קושייתך
 ותירוק דברי אבא מארי ז"ל דהכי אמר ז"ל על פירוק הגמרא לה קשיא הא צפרק ראשון
 הא צפרק שני האי פירוקא לדברי ר' יוחנן הוא דסבירא ליה וכולי אכל לרצא לאו משום
 דבענין כוונה בצוליה פרק ראשון הוא דבטלין ממלאכתן אלא משום דלא ליטוי לה עראי הוא
 בי הא דגרסינן ציומא צפירקא קמא אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב הקורא
 את שמע לא ירמוח בעיניו וכולי ולפי זה הפירוש הנכון של רבינו יצחק ז"ל הילכתא כר' יוחנן

או כמאן דתריץ אליביה צמתניתין דהאומנין לא קשיא הא צפרן ראשון הא צפרק שני ולא מטעמיה דהוא סבר צטילה משום כוונה וטעמא דהלכתא משום קריאת עראי הנה גלינו סהרי שאלה זו כולה ולא נשאר צה קושיא צביעמא דשמיי.

שאלה לה.

ואמר הרב ז"ל צהלכות קריאת שמע אי זה הוא זמן קריאת שמע צלילה מצותה משעת יציאת הכוכבים עד חצי הלילה ואם עבר ואיחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר יצא ידי חובתו וקשיא לי צגוה דהא קא פסק שמואל הלכה כרבן גמליאל דקאמר עד שיעלה עמוד השחר וצברחיקא גופיה קא מיפלגו רבן גמליאל ורבנן דרבנן אית להו האי רחיקא ורבן גמליאל לית ליה כדקא גרסי רבנן כמאן סצירא להו אי כר' אליעזר לימרו כר' אליעזר אי כרבן גמליאל לימרו כרבן גמליאל וקא מהדרי לעולם כרבן גמליאל סצירא להו והא דקאמר עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העצירה כדתניא וכו' מכלל דרבנן הוא דאית להו הרחיקא ורבן גמליאל לית ליה ועוד הוא רמינן הא דתנן רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר דעלמא כוליה ליליה זימניה הוא והדר תני ולא זו צלצד וכו' דעלמא עד חצות ותו לא ופרקינן דהכי קאמרי ליה צניו לרבן גמליאל לרבנן דפליגו עלך ואמרי עד חצות מצותה קאמרי או להרחיק מן העצירה קאמרי ואמר להו להרחיק מן העצירה קאמרי נפקא מינה דרבן גמליאל לית ליה האי רחיקא דעד חצות ורבנן אית להו וקא פסק הילכתא צהדיא כרבן גמליאל ואם כן מאי טעמא צביק פסקא דגמרא ופסיק כרבנן..

תשובה.

מדקרוק לשון המשנה יתבאר דאפילו רבן גמליאל לא אמר אלא צדיעצד דתנן מעשה צבאו צניו וכו' אמר להם אם לא עלה עמוד השחר מותרין אתם לקרות ועוד כד מעיינית בגמרא משכת דלא איפסיקא הילכתא כרבן גמליאל אלא לאפרוקי מדר' אליעזר ורבן גמליאל ורבנן ליכא ציניהו פלוגתא צזמן החיוב עד שנאמר הלכה כרבן גמליאל נאפוקי מדרבנן דאמרינן חכמים כמאן סצירא להו וכו' ומהדרינן כמאן סצירא להו ואהדרי לעולם כרבן גמליאל סצירא להו והא דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העצירה כדתניא חכמים אומרים עשו חיזוק לצדריהם וכו' והואיל ותניא מסייעא להו לחכמים דחיישינן לפשיעה עבדינן הרחקה כוותיה וליכא למימר דהאי תניא דחוויה היא רחא אידחו גמרא לפרושה ולתרושה דאמרינן עלה ומאי שנא הכא דקתני כל העובר וכו' ואהדרינן הכא דאיכא אונס שינה וכו' ואין אני יודע חס ציד צבודן הלכות של רבנו יצחק ז"ל או לאו דהאי סברא דאמר אצא מארי ז"ל הוא סברא דרבנו יצחק ז"ל דהכי אמר בצירקא קמא דצרכות הא דאמר רבן גמליאל דאמר ר' שמעון בן יוחאי עד שיעלה עמוד השחר צדיעצד הוא ואפילו עבד הכי צמויד וקרא קודם שיעלה עמוד השחר נפיק ידי חובתיה ואע"פ שאינו ראשי לעשות כן דתניא חכמים עשו חיזוק לצדריהם וכו' ואי קשיא לך אם כן אמאי לא אמרינן הלכה כחכמים ואנא ידענא דאין הלכה כר' אליעזר תשובתך אילו אמר הלכה כחכמים היה עולה על הדעת דאין זמנה עד חצות ותו לא כעין אכילת פסחים ושאר המנויים צמשנה ואין הדבר כך אלא כדאמר הרב ז"ל ומפני זה פסק התלמוד כרבן גמליאל דאמר עד שיעלה עמוד השחר צפירושו...